

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

Lausunto

29.01.2024

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/24082/2023

Lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry kiittää mahdollisuudesta antaa näkemyksensä ulkomaalaislain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työntekijän oleskelulupaan lisätään erillinen tuloraja, jonka taso määritellään valtioneuvoston asetuksella. Tällä hetkellä toimeentuloedellytyksen tasosta työperäisissä oleskeluluvissa ei säädetä lailla tai asetuksella, vaan pykälän tulkinta tulee lain esityöstä. Tällä hetkellä toimeentuloedellytyksen raja on ollut yhtä suuri kuin työssäoloehdon täyttävä palkkasumma eli vähintään 1331 €/kk (vuoden 2023 tasolla).

PAMIN KANTA

PAM kannattaa hallituksen esitystä säätää lakitasolla toimeentuloedellytyksen tasosta työperäisissä oleskeluluvissa. Tällä pidetään huolta, että työperäiset maahanmuuttajat pystyvät elättämään itsensä. PAM on pitkään ollut huolissaan siitä, että kolmansista maista rekrytoidaan matalapalkka-aloille osa-aikaisiin töihin työntekijöitä, jotka joutuvat elämään köyhyydessä matalan palkan vuoksi.

Valitettavasti Suomessa matalapalkka-aloilla tehdään paljon vastentahtoisia osa-aikatyötä, jolla ei pysty elättämään itseään eikä perhettään. Tämä ajaa ihmiset turvautumaan sosiaaliturvaan, jotta he pystyisivät tulemaan toimeen ja elättämään perheensä.

Hallituksen esityksessä ollaan huolissaan esityksen vaikutuksista yhdenvertaisuuteen, sillä asetettavan tuloajan seurauksena työnantajat palkkaisivat ulkomailta matalammin palkatuille aloille ainoastaan kokoaikaista työvoimaa, kun taas suomalaisia työntekijöitä palkattaisiin osa-aikaisiin työsuhteisiin. PAM muistuttaa hallitusta siitä, että työehtosopimuksen määräysten mukaisesti työnantajan on tarjottava ensisijaisesti lisätunteja vasten tahtoaan osa-aikatyötä tekeville, ennen kuin se voi palkata uutta työvoimaa kokoaikaisiin työsuhteisiin. PAMin aloilla tehdään paljon vastentahtoista osa-aikatyötä, ja käytännössä hallituksen on varmistettava, että yritykset tarjoavat lisätunteja jo työsuhteessa oleville vastentahtoisille osa-aikatyöntekijöille. Näin varmistutaan, että työnantaja noudattaa alan voimassa olevaa työehtosopimusta.

Työnantajien työehtosopimusten noudattaminen vastentahtoisten osa-aikatyöntekijöiden kohdalla voidaan varmistaa sillä, että Työnantajan työehdot -lomakkeeseen laitetaan kohta, jossa työnantajalta kysytään vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevien määrästä ja lisätuntien tarjoamisesta. PAM muistuttaa hallitusta, että Tilastokeskuksen mukaan Suomessa vuonna 2022 osa-aikaisista palkansaajista 25 prosenttia teki osa-aikatyötä vasten tahtoaan. Monissa PAMin edustamien alojen ammateissa vastentahtoinen osa-aikatyö on keskimääräistä tavallisempaa.

Esimerkiksi osa-aikaista myyjistä ja tarjoilutyötä tekevistä yli 40 prosenttia on Tilastokeskuksen tietojen perusteella vastentahtoisesti osa-aikaisia. Näiden vastentahtoisten osa-aikatyöntekijöiden asemaa pitäisi parantaa ensin, ennen kuin uutta työvoimaa palkataan yrityksiin.

Lain muutoksella pidetään huolta, että työperäiset maahanmuuttajat tulevat sellaisiin työsuhteisiin, joilla he pystyvät tulemaan toimeen ja työehdot toteutuisivat. On tärkeää, että ihmisille turvataan toimeentulo uudessa maassa, sillä tällä varmistetaan, että kaikilla on yhtäläiset oikeuden toteuttaa itseään, ja toisaalta samalla ylläpidetään yhteiskuntarauhaa. Maassa olevilla työntekijöillä on enemmän mahdollisuuksia vaihtaa työpaikkaa ja mahdollisesti jopa uudelleen kouluttautumalla vaihtaa alaa. Uusilla tulijoilla samanlaisia mahdollisuuksia ei ole heikon suomen kielen ja yhteiskunnan tuntemuksen vuoksi. Heille varsinkin on tärkeää, että he tulevat kokoaikaisiin työsuhteisiin ja saavat elämiseen riittävän toimeentulon.

PAM nostaa kuitenkin esiin, että toimeentuloedellytyksen tason alhaisuudesta huolimatta työperäiset maahanmuuttajat ovat harvoin hakeutuneet osa-aikatyöhön. Tämän vahvistavat Migrin tilastot. Yksi tärkeimmistä syistä on se, että työperäisillä maahanmuuttajilla on yleensä kotimaassa perhe, jonka he haluavat saada Suomeen. Perheen yhdistämisen tuloajat ovat sen verran korkeat riippuen lapsiluvusta, että Suomessa työskentelevällä vanhemmalla on oltava korkea palkkataso, jotta hän saisi koko perheen Suomeen. Tämän vuoksi harva haluaa lähteä kotimaastaan Suomeen osa-aikatyöhön, josta ei saa itselleen eikä perheelleen riittävää toimeentuloa.

On tärkeää, että toimeentuloedellytyksen tasosta työperusteisessa oleskeluluvassa säädetään lailla, sillä tällä toisaalta varmistetaan, että sen tasoa tarkastellaan työehtosopimusten ja yleisen työmarkkinatilanteen mukaan. Toisaalta kuten hallituksen esityksessä on katsottu, että mahdollisuus muuttaa tulorajaa asetuksella voisi lisätä epävarmuutta yrityksissä, jos rajaa muutetaan usein. Näin ennakoitavuuden näkökulmasta muutosta voidaan nähdä huonona asiana. PAM painottaa, että tuloraja ei saa olla korkeampi kuin työehtosopimusten vähimmäismäärä, sillä tämä asettaisi tietyt matalapalkka-alat eriarvoiseen asemaan verrattuna korkeapalkkaisiin aloihin. Oikealla ja työehtosopimuksen vähimmäismäärään perustuvalla tulorajalla varmistetaan, että yrityksillä on varmasti kokoaikatyötä tarjolla ja ne pystyvät maksamaan työehtosopimuksen mukaisen palkan. Tällä samalla varmistetaan, että työnantajalla on varmasti työtä tarjolla eikä uusia tulijoita jätetä heitteille tietyn työkakson jälkeen. Maahan muuttaneiden heikon työmarkkina-aseman huomioon ottaen heidän mahdollisuutensa työllistyä vapaille työmarkkinoilla on epätodennäköinen. PAM katsoo, että muutoksen vaikutukset matalapalkka-alojen palkkatasoon ja ihmisten toimeentuloon ovat myönteisiä.

PAM lisäksi korostaa huomioimaan työperäisen hyväksikäytön ehkäisemisen. Tuloraja ei saa johtaa työperäisen maahanmuuttajan kannalta kohtuuttomiin lopputuloksiin. Jo nykyisilläänkin tulorajoilla on niitä hyväksikäyttötilanteita, jossa paperilla luvataan toista ja todellisuus on toista.

Lisäksi esityksessä ei ole lainkaan tarkasteltu tulorajan vaikutusta niihin työperäisiin maahanmuuttajiin, joille on jo myönnetty oleskelulupaa nykyisen tulorajan mukaan ja ovat maassa. Esityksestä ei käy yksiselitteisesti ilmi, sovellettaisiinko uusi tuloraja jo maassa oleviin työperäisiin maahanmuuttajiin, jotka ovat saaneet oleskeluluvan vanhojen tulorajojen mukaan. Jos näin on tarkoitus, tulisi esityksessä tämä selkeästi todeta ja täydentää vaikutusarviointeja tältä osin. Hallituksen esityksessä olisi pitänyt arvioida näiden henkilöiden mahdollisuutta joutua työperäiseksi hyväksikäytöksi ja vastaavasti mitkä ovat valtiovallan toimet tämän ehkäisemiseksi. Hallituksen tulee arvioida paremmin ja kattavammin lain muutosta myös työperäisten hyväksikäytön näkökulmasta, jottei ilmiö kasvaisi ja laajenisi entuudestaan.

PAM lopuksi nostaa vielä yleisesti vaikutusarvioinnin puuteellisuuden. Liialliset aukot ja tulkinnanvaraisuudet johtavat vääjäämättä tilanteisiin, joissa päätöksenteon kohteena olevan henkilön oikeusturvaa ei voida taata. Arvioinnin ja oikeusturvakysymysten lisäksi oikeutta tulla kuulluksi ei huomioida juuri lainkaan. PAM muistuttaa hallitusta, että asianosaisen oikeus tulla kuulluksi ja lausua oma kantansa itseään koskevassa asiassa on asianosaisen oikeusturvan kannalta keskeinen periaate.

Helsingissä, 29. tammikuuta 2024

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen

puheenjohtaja

Lisätietoja:

Egezona Klllokoqi-Bublaku

sosiaalipoliittinen asiantuntija

puh. 0404133759

egezona.klllokoqi@pam.fi

Lehtimäki Nora
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry